

De Nederlandse Staatsloterij

L. ROZIJN* — J. H. WEEDA**

De Nederlandse Staatsloterij is voor zover bekend de oudste loterij-organisatie in Europa. In 1726 ontstaan als Generaliteitsloterij neemt zij met een omzet van ongeveer een half miljard gulden per jaar ook hedentendage nog een zeer vooraanstaande plaats in op de markt voor kansspelen in Nederland. In de ruim tweehonderdvijftig jaar van het bestaan van de Staatsloterij zijn uiteraard grote veranderingen opgetreden. Met name is van belang dat in 1967 het wettelijke plafond aan het aantal trekkingen per jaar werd opgeheven, hetgeen het begin was van een sterke omzetsijging. In dit artikel wordt een aantal van de belangrijkste historische, financiële en organisatorische aspecten van de Nederlandse Staatsloterij beschreven.

Inleiding

„De kans lacht yder toe” staat als motto op een negentiende-eeuws lot van de Nederlandse Staatsloterij. Met de vraag waarom die kans ieder zo toelicht hebben velen zich in de loop der eeuwen beziggehouden. De Zwitser Werner Meille schreef het ontstaan en het succes van kansspelen in zijn proefschrift over loterijen (Zürich, 1946) toe aan de menselijke neiging om via een snelle en gemakkelijke weg tot bezitsvorming te komen. De Fransman Pierre Coste schreef in 1933 het bestaan van kansspelen toe aan de onuitputtelijke goedgelovigheid van de mens, die hem ertoe brengt om mogelijkheden en waarschijnlijkheden met elkaar te verwarren. De Amerikaan Alan Wykes zegt: „Gambling is a way of buying hope on credit”.

Uiteraard is niet het bieden van een kans op gewin aan de burger de drijfveer geweest tot oprichting van wat wij nu de Staatsloterij noemen. Dat was de toen, evenzeer als nu, aanwezige grote behoefte aan geldmiddelen bij de overheid. De Nederlandse Staatsloterij is, voor zover bekend, de oudste loterij-organisatie in Europa. Zij ontstond in 1726 als Generaliteitsloterij, veranderde enkele keren van naam, parallel met de wijzigingen in onze staatsvorm, en trad volledig gemoderniseerd in 1967 met hernieuwd élan in het strijdperk met inmiddels nieuw opgekomen vormen van kansspelen. Met een omzet van thans ongeveer een half miljard gulden per jaar is zij de duidelijke „marketleader” van de kansspelmarkt in Nederland.

Haar rijke historie bevat veel wetenswaardigs over de ontwikkeling van de kansspelen in ons land. In dit artikel wordt dan ook niet alleen op de financiële ontwikkeling ingegaan, maar evenzeer op de historische. In de geschiedenis van de Staatsloterij zijn opvattingen van opeenvolgende generaties Nederlanders over kansspelen terug te vinden waarvan uitlopers in onze tijd te herkennen zijn. De juridische regelingen rond de Staatsloterij vormen de weerslag van de veranderende opvattingen. De hoedanigheden van de Staatsloterij zoals prijzenpakket, trekkingstelsel en verkoopsysteem zijn eveneens in dit artikel behandeld omdat zonder kennis van zaken in dit opzicht een juiste beoordeling van de financiële ontwikkelingen niet goed mogelijk is. Toegerust met deze kennis hopen wij dat het financiële beeld enigszins duidelijk wordt.

Historische ontwikkeling

Vijftiende-eeuwse loterijen waarvan nog gegevens bestaan, hadden een eenmalig karakter en een nauw omschreven doel. Zij

werden gehouden ter financiering van bij voorbeeld de (her)bouw van een kerk, de aanleg van een kanaal, de bouw van een „dolhuis”. In de zestiende en zeventiende eeuw werden de loterijen ook wel gebruikt door gemeentelijk en provinciale overheden en later nationale overheden, die er een aantrekkelijke methode in vonden om hun kassen te spekken. Zo organiseerde Koning-Stadhouder Willem III in 1694 een grote loterij. Hij had een miljoen pond nodig voor de strijd tegen Frankrijk. Het verhaal wil dat de inneming van Namen aan de opbrengst van deze loterij was te danken.

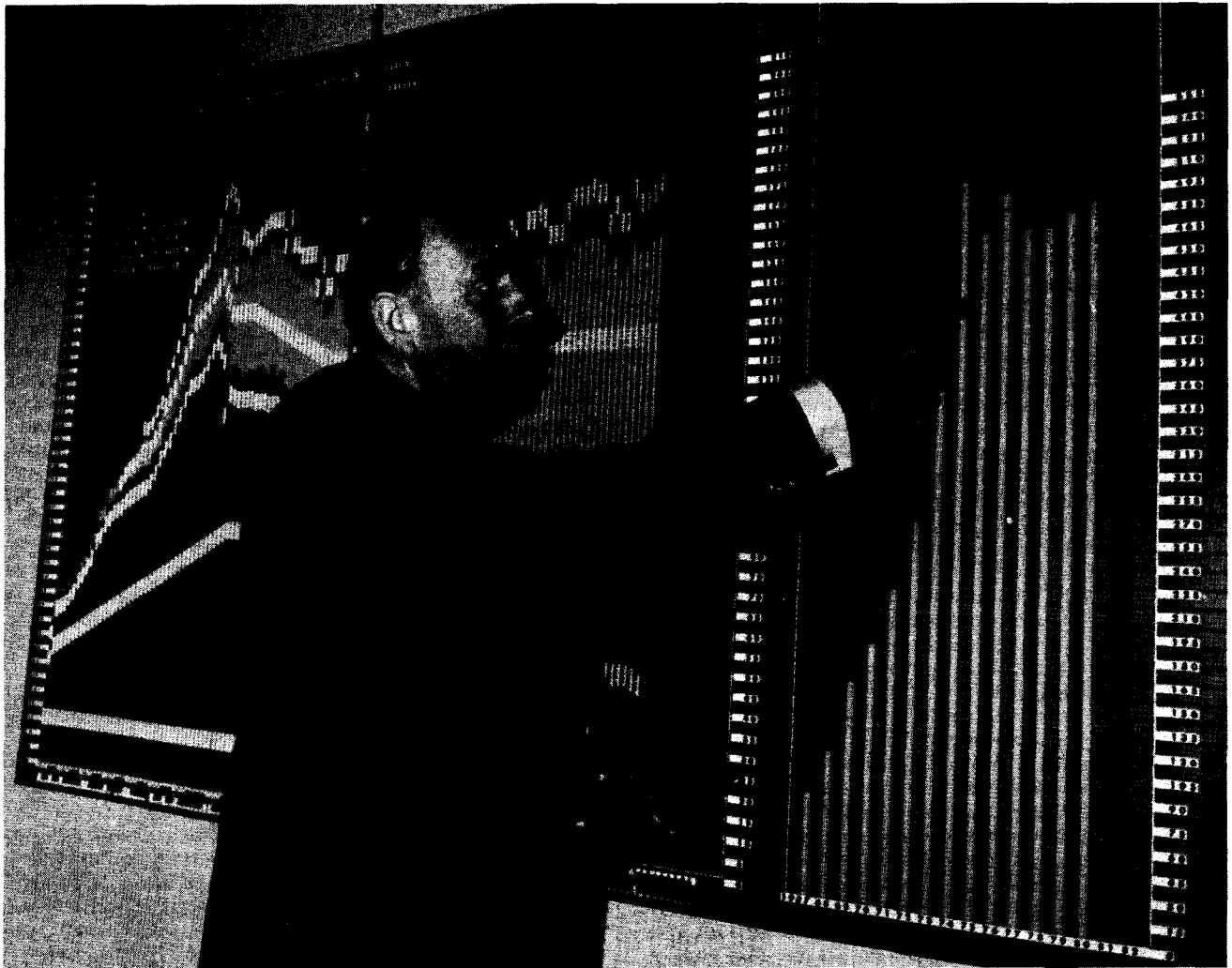
Zoals zo vaak werd de nieuwe succesformule te veelvuldig toegepast. De lagere overheden begonnen zich te verdringen op de toenmalige kansspelmarkt met het gevolg dat de opbrengsten terugliepen en een chaos dreigde. De Generaliteit greep in en uiteraard ten eigen bate. De Staten-Generaal zeiden in een resolutie van mei 1725 dat „ten behoeve van de provincie selve of van steden ofte andere societeyten veele loterijen zijn ingevoerd en gehouden, die door haar menichvuldigheyt en verschillende conditiën de eene en andere in de wegh sijn ende sommige tot niet loopen”. De provinciën toonden zich bereid op te houden met eigen loterijen, echter onder voorwaarde dat zij een aandeel in de opbrengst van de Generaliteitsloterij zouden ontvangen „naar quote van hun contributie in de lasten van de Unie”.

De eerste Generaliteitsloterij in 1726 was echter geen succes. Een lot kostte f. 1.000 en men slaagde er niet in alle loten te verkopen. De trekkingen moesten enkele malen worden uitgesteld. De „tweede” loterij — anderhalf jaar later — werd dan ook verdeeld in vier parten of klassen, met een groot onderling tijdsverschil en elk met verscheidene eigen trekkingen. Het grondprincipe van het zogenaamde klassikale stelsel, de „Holländische lotterij”, was hiermee geïntroduceerd. In de loop der tijden heeft de loterij nogal wat wijzigingen ondergaan en van de loten is het uiterlijk meer dan eens aangepast, maar de nummering van de loterijen zoals die met de „tweede” Generaliteitsloterij was begonnen loopt tot in onze tijd door. In januari 1983 zal dan ook de 720e Staatsloterij worden gehouden.

In het calvinistische Nederland werden loterijen door een deel van de bevolking een verderfelijke zaak gevonden en uit die kring is menige aanval op de Staatsloterij gelanceerd. De overheid hield uiteindelijk de loterij altijd de hand boven het hoofd omdat bij verdwijning ook de aantrekkelijke opbrengst zou wegvallen.

* Adjunct-Directeur der Staatsloterij.

** Hoofd Perszaken van het Ministerie van Financiën.

De directeur der Staatsloterij, de heer P. G. van Essen, toont enkele ontwikkelingen in de omzet.

Als argument om de loterij op te heffen werden nogal eens de misstanden rond de lotenverkoop aangevoerd. De verkoop van loten gebeurde door loterij-exploitanten, zogenaamde collectanten, die zich veelal door hulpverkopers, zogenaamde debiteurs, lieten bijstaan. Voor veel belangstellenden was zelfs het goedkope klasselot te duur. Om de omzet te vergroten vonden de lotenhandelaren het „splitten” van loten uit. Ze gingen over tot de verkoop van zelf gemaakte fracties van loten met uiteraard een evenredige terugbrenging van de kans op een prijs. Van het splitten te goeder trouw tot het splitten in de wind is slechts een geringe stap, en die werd dan ook vrijwel meteen op grote schaal gezet. Op basis van een lot gaf de handelaar dan niet acht achtsten uit maar bij voorbeeld twaalf achtsten. Hij ging dus voor vier achtsten in de wind. Een grote prijs op een dergelijk in de wind gesplitst lot was voor de lotenhandelaar natuurlijk desastreus. Op de vier windloten moest hij uit eigen zak de prijs bijpassen. Vaakging hij dan ook voorschut. Anderetwijfelachtigegebruiken waren het verhuren van een lot voor één van de trekkingen en de agiohandel in loten tegen het eind van de loterij als de grote prijzen zouden worden getrokken. Deze misstanden luiden de betrekkelijke neergang van de Staatsloterij in de negentiende eeuw in.

Een ander typisch kenmerk van de Staatsloterij, de verkoop uit particuliere woningen, ontstond in de negentiende eeuw. In die tijd waren de sociale voorzieningen nog onvoldoende. Weduwen, wezen en bejaarden waren veelal van de armenzorg van de kerk of liefdadigheidsinstellingen afhankelijk. Financiën besloot daarom weduwen uit de betere stand bij de lotenverkoop in te schakelen. Als gevolg daarvan ontstond de verkoop van loten vanuit de particuliere woning. Tot voor enkele jaren waren er

nog enige weduwen van ministers en burgemeesters als collectrice der Staatsloterij werkzaam. De sociale aspecten hebben bij de aanstelling van lotenverkopers nog lang een belangrijke rol gespeeld. Sinds 1974 zijn geen collecteurs en collectrices meer aangesteld, maar uitsluitend debitanten. Tegenwoordig komen uitsluitend nog middenstanders voor deze functie in aanmerking die de lotenverkoop als nevenfunctie uitoefenen. Van de vroegere onderschikking van debitanten aan collecteurs en collectrices is thans geen sprake meer. Beide groepen zijn zelfstandige lotenverkopers.

De moderne Staatsloterij

In de negentiende eeuw werd een compromis ontwikkeld tussen de argumenten pro en contra de Staatsloterij. Dit compromis luidde: kanalisatie van de speelzucht via een door de overheid georganiseerde loterij met gematigd karakter. In die gedachten-gang paste een wettelijke beperking van het aantal loterijen en van het aantal loten per loterij. De Staatsloterij werd toen in een keurslijf geperst, waarvan zij in latere tijd nog veel last zou ondervinden. Ook nu vertoont de Staatsloterij nog enigszins de trekken van het gematigde karakter in het prijzenpakket, met veel kleinere prijzen en een zeer hoog uitkeringspercentage dat wettelijk op 66% ligt, maar feitelijk op ongeveer 70.

Pas enkele jaren na de tweede wereldoorlog begon de Staatsloterij weer dynamiek te vertonen. Het vermoeden rees toen dat er een grote onbevredigde vraag naar staatsloten bestond en regering en parlement waren meer dan vroeger geneigd om daaraan, zij het wel weer met mate, tegemoet te komen. Minister

Lieftinck van Financiën slaagde erin het aantal van drie loterijen per jaar door wetwijziging op te voeren tot vier. Enkele jaren later werd bepaald dat het aantal series per loterij zes mocht zijn in plaats van vier. De aankoopprijs van een lot werd in 1964 verlaagd van f. 80 tot f. 20 (in 1968 weer verhoogd tot f. 25), eventueel te verdelen in vijf vijfjes (sinds 1968 van f. 5). In 1965 werd overgegaan op het decimale systeem voor de trekkingen, dat wil zeggen er werd voortaan op eindcijfers getrokken. Dit betekende een grote vereenvoudiging voor de spelers en een enorme besparing van werk voor de Staatsloterij.

De nieuwe aanpak was een geweldig succes. De vraag naar Staatsloten bleef stijgen en stootte tegen het al enkele keren verhoogde wettelijke plafond. Bij wetwijziging werd dan ook in 1967 de beperking van het aantal series volledig opgeheven. Daarmee begon de Staatsloterij aan een enorme verdere omzetgroei. Ook de hoofdprijs van honderdduizend gulden die sinds 1760 de grote trekpleister was geweest maar door geldontwaarding en welvaartsstijging aan reële waarde nogal wat had ingeboet, werd aangepast aan nieuwe verhoudingen. De wetwijziging van juli 1968 gaf de mogelijkheid om de hoofdprijs op f. 500.000 te stellen en zelfs „schoon” uit te keren, dat wil zeggen dat de Staatsloterij de kansspelbelasting voor haar rekening neemt (25% op prijzen boven f. 1.000).

In 1973 wordt de modernisering van de Staatsloterij voltooid. Het aantal wettelijk toegestane loterijen wordt van zes per jaar op twaalf gebracht, waardoor het mogelijk is elke maand een loterij te houden. Door in het maandelijkse ritme rekening te houden met juli als vakantiemaand blijft het aantal loterijen per jaar in de praktijk nog beperkt tot 11. Elke loterij bestaat uit drie trekkingen. Elk lot doet in deze drie trekkingen telkens weer met de volle kans op een prijs mee. De kans op een prijs per loterij is door de vele kleine prijzen die de Staatsloterij traditioneel uitlooft, gemiddeld 1 op 2½. De Staatsloten worden uitgegeven in series van 100.000 loten, genummerd van 000.001 tot en met 100.000. Elke serie wordt aangeduid met een letter. Per serie worden 40.000 prijzen uitgelooft. De laagste serieprijs is f. 10, de hoogste serieprijs is f. 100.000. Buiten serieverband zijn, naast de hoofdprijs van f. 500.000, een extra prijs van f. 250.000 en twee extra prijzen van f. 100.000 ter beschikking. Voor deze prijzen, die in de maandelijkse loterij dus maar één keer vallen, worden behalve de lotnummers ook de serieletters getrokken. Dezelfde lotnummers van de andere series geven recht op een troostprijs.

Met ingang van de 721e loterij, die in februari 1983 gehouden wordt, zal het prijzenpakket van de Staatsloterij worden gewijzigd. Een aantal hoge prijzen wordt in kleine prijzen verdeeld. Per serie van 100.000 loten komen er meer dan 50.000 prijzen. De gemiddelde kans op een prijs is dan 1 op 2. Men hoopt daardoor de deelname aan de Staatsloterij te bevorderen.

Ook de trekking ontkomt niet aan modernisering. Tot 1964 werd voor de trekking nog gebruik gemaakt van twee houten, draaiende trommels. In de ene trommel zaten alle verkochte lotnummers, in de andere trommel de prijzen en „nieten”. Alle prijzen en nieten moesten worden getrokken en de trekking op deze sinds 1726 in principe niet veranderde wijze duurde dan ook dagen. De invoering van het decimale systeem met trekking op eindcijfers was afgestemd op het ter beschikking komen van een mechanisch trekkingsapparaat. Later is dit vervangen door een door de Technische Hogeschool in Delft ontwikkeld elektronisch trekkingsapparaat dat (uiteraard) geen geheugen heeft. Elk lot moet immers in elke trekking weer voortdurend nieuwe kans krijgen.

De Staatsloterij is organisatorisch een onderdeel van het Ministerie van Financiën. De verantwoordelijke bewindsman is de staatssecretaris van Financiën. De directeur der Staatsloterij ressorteert onder de thesaurier-generaal. De Directie der Staatsloterij geeft leiding aan het verkoopapparaat dat bestaat uit ongeveer 150 collecteurs en collectrices en ongeveer 850 debitanten. De collecteurs en collectrices oefenen de lotenverkoop uit als hoofdmiddel van bestaan, de debitanten verkopen loten als bijverdiensde. De groep debitanten bestaat voornamelijk uit winkeliers. Loten kunnen eveneens per postgiro worden besteld. Ongeveer 10% van de loten wordt thans verkocht via de Postcheque- en Girodienst. De Staatsloterij werkt aan de mogelijkheid om in de nabije toekomst ook per bankgiro loten te verkopen.

De financiële ontwikkeling van de Staatsloterij

In dit artikel is bewust afstand gedaan van een bestudering van historische financiële gegevens. Voor de huidige en toekomstige ontwikkeling van de Staatsloterij zijn deze cijfers nauwelijks bepalend. Juiste interpretatie van wat aan historische financiële gegevens bekend is, vereist grote zorg en leidt hoogstens tot beter begrip van het verleden. Wel relevant voor de ontwikkeling van de Staatsloterij zijn de cijfers van na de tweede wereldoorlog. Omdat de naoorlogse ontwikkeling pas werkelijk op gang komt met het wetsvoorstel van minister Lieftinck tot uitbreiding van drie tot vier loterijen per jaar in 1951, is als beginjaar voor de te bestuderen periode daarom 1952 gekozen. In het onderstaande overzicht zijn naast elkaar geplaatst het aantal in het betreffende jaar gehouden loterijen, de omzet in guldens, de omzet in verkochte loten en de opbrengst voor de schatkist. De omzet in guldens is eenvoudig het aantal verkochte loten maal de prijs. De prijs per heel lot is tot en met 1964 f. 80, daarna tot en met augustus 1968 f. 20 en vervolgens f. 25. De opbrengst geeft de netto opbrengst weer; dat wil zeggen de omzet minus de uitgekeerde prijzen, minus de kosten van het verkoopapparaat en van de Directie Staatsloterij.

Tabel 1. Omzetten in loten en in guldens en de netto opbrengst voor het rijk over de jaren 1952 t/m 1982

Jaar	Aantal loterijen	Omzet in gld.	Omzet in loten	Netto opbrengst in mln. gld.
1952	3	19.992.000	249.900	1,9
1953	4	25.536.000	319.300	1,9
1954	4	26.880.000	336.000	2,0
1955	4	27.720.000	346.500	1,9
1956	4	33.096.000	413.700	2,5
1957	4	35.616.000	445.200	2,7
1958	4	36.792.000	459.900	2,7
1959	4	36.708.000	458.850	2,8
1960	4	35.663.600	447.170	2,5
1961	4	35.028.000	437.850	2,4
1962	4	35.280.000	441.000	2,4
1963	4	35.616.000	445.200	2,3
1964	4	36.708.000	458.850	2,2
1965	5	46.400.000	2.320.000	3,0
1966	6	60.000.000	3.000.000	5,0
1967	6	72.400.000	3.620.000	6,3
1968	6	104.117.500	4.760.700	16,3
1969	6	154.740.425	6.189.617	35,8
1970	6	179.434.725	7.177.389	42,0
1971	6	220.276.200	8.811.048	51,7
1972	6	269.295.100	10.771.804	63,0
1973	8	382.291.325	15.291.653	94,5
1974	11	509.525.425	20.381.017	113,0 a)
1975	11	472.490.955	18.899.638,2	117,6 b)
1976	11	502.762.550	20.110.502	120,7
1977	11	471.918.550	18.876.742	114,7
1978	11	472.877.200	18.915.088	115,0
1979	11	484.071.575	19.362.863	118,8
1980	11	491.833.650	19.673.346	131,8
1981	11	531.424.550	21.256.982	138,3
1982	11	493.000.000	19.720.000	132 c)

a) Het opbrengstcijfer van 1974 geeft een vertekend beeld omdat ten laste van dat jaar een bedrag van f. 16 mln. is betaald inzake premie sociale verzekeringen over de jaren 1967 t/m 1974.

Zonder deze premiebetaling zou de opbrengst f. 129 mln. zijn geweest.

b) Achteraf is gebleken dat het in 1974 betaalde premiebedrag ad. f. 16 mln., f. 2,2 mln. te hoog was. Dit bedrag is t.g.v. 1975 geboekt en derhalve dient de opbrengst over 1975 gesteld te worden op f. 115,4 mln.

c) De cijfers 1982 zijn verkregen uit de reële cijfers van 10 loterijen en een schatting van de december-loterij.

Ten aanzien van de omzetcijfers van 1974, 1976 en 1981 moeten enkele kanttekeningen worden gemaakt. In de tweede helft van 1973 voltrok zich de overgang van 6 naar 11 loterijen per jaar. Het gevolg daarvan is dat in 1973 8 loterijen werden gehouden. De omzet per loterij bleef het eerste jaar na de overgang vrijwel gelijk. Veel spelers hebben kennelijk eerst de bedoeling gehad bij het nieuwe aantal loterijen even intensief te blijven meespelen. Pas aan het einde van 1974 stabiliseerde de belangstelling zich enigermate. In de zeer hoge jaaromzet van 1974 is uiteraard deze naijling van de speelintensiteit terug te vinden. In 1976 vierde de Staatsloterij haar 250-jarige bestaan met een jubileumloterij met extra trekking. De omzet van deze loterij lag ver boven het gemiddelde en bracht de jaaromzet van 1976 eveneens boven de f. 500 mln. Een vergelijkbaar effect ging uit van de viering van de 700ste Staatsloterij in maart 1981 met een feestelijke

extra trekking. Ook de grote maandomzet van maart 1981 bracht de jaarmzet in 1981 boven de f. 500 mln.

De groei in de jaarmzet van de Staatsloterij in de periode van 1952 tot 1982 is spectaculair te noemen. De sterkste groei is echter geconcentreerd in de jaren tussen 1964 en 1974 toen in 10 jaar de jaarmzet steeg van f. 37 mln. tot ongeveer f. 500 mln., dat wil zeggen met ongeveer 1.300%. De opbrengst voor de algemene middelen steeg in dezelfde jaren nog veel meer en wel van f. 2,2 mln. tot f. 113 mln., dat wil zeggen met ongeveer 5.000%. De omzetgroei is gerealiseerd bij slechts gering toenemende apparaatskosten. Het aantal verkooppunten is in die tijd slechts weinig gestegen, de lotenverkoop is in die periode gestroomlijnd en de verkoopmogelijkheid via de Postgiro is gerealiseerd.

Uit deling van de jaarmzet door het aantal loterijen valt de gemiddelde omzet per loterij te berekenen. Sterk afgerond draagt de omzet per loterij in 1964, dus aan het begin van de groeiperiode, ongeveer f. 9 mln. en aan het eind ervan in 1974 ongeveer f. 45 mln.: een stijging van 500%. Wel is opvallend dat het grootste deel van de groei van de omzet per loterij blijkt te hebben plaatsgevonden in een periode van slechts vijf jaar en wel tussen 1967 en 1972.

Het ligt voor de hand dat er een relatie bestaat tussen de grote welvaartsstijging in Nederland in de jaren zestig en zeventig en de sterke omzetstijging van de Staatsloterij. De afvlakking van de inkomensgroei in Nederland in de tweede helft van de jaren zeventig gaat gepaard met stabilisatie van de omzet. In de cijfers is geen bevestiging te vinden voor een theorie dat economische teruggang de speeldrift zou aanwakkeren. Dit kan ook worden beschouwd als een bevestiging van het door regering en parlement gewenste en van oudsher aanwezige gematigde karakter van de Staatsloterij.

De grote omzetgroei bij de Staatsloterij is in 1965 begonnen met de vergroting van het aantal jaarlijkse loterijen van vier tot zes. Pas in 1967 kon ook de omzet per loterij gaan groeien omdat toen het wettelijke plafond aan het aantal series werd opgeheven. Opvallend is dat bij de verhoging (nagenoeg een verdubbeling) van het aantal loterijen van zes tot elf loterijen de omzet per loterij weliswaar enigszins afzwakt, maar toch heel goed op peil blijft. Daaruit mag met enige voorzichtigheid worden geconcludeerd dat van de spelers die aan elke loterij meededen bij zes loterijen per jaar, zeer velen dit bleven doen na de invoering van de maandelijkse loterijen. Deze cijfers bevestigen de ook uit marktonderzoek naar voren komende trouw die de spelers in de Staatsloterij kenmerkt.

De werkelijke verbreding van het spelerspubliek heeft dus plaatsgevonden in de vijf jaren tussen 1967 en 1972 en komt tot uiting in de groei van de omzet per loterij. Deze verbreding zou in de buurt kunnen liggen van de 500% waarmee het aantal verkochte loten per loterij is gestegen. De groei van de groep belangstellenden is al voor 1967 te situeren. In de jaren zestig is vermoedelijk de belangstelling voor de Staatsloterij reeds veel breder gespreid dan in de gelimiteerde verkoop van Staatsloten tot uiting kon komen. In die jaren werd de verkoopperiode gekenmerkt door lange rijen wachtenden voor de verkoopkantoren en vele teleurgestelden.

In de omzetstijging treedt na 1973 een duidelijke stabilisatie in op een niveau even onder f. 500.000 per jaar. Slechts de jaren met een bijzondere loterij (het 250-jarig bestaan in 1976 en de 700ste loterij in 1981) komen daar bovenuit. Ervan uitgaande dat de gehele legale Nederlandse kansspelmarkt ongeveer f. 1 mrd. gulden omvat beweegt het aandeel van de Staatsloterij zich de laatste jaren rond de 50% van deze markt. In welke mate aan illegale kansspelen wordt deelgenomen is niet bekend.

De economische betekenis van de Staatsloterij

Aan de economische betekenis van de Staatsloterij kunnen twee aspecten worden onderscheiden, een macro-economisch en een micro-economisch aspect. Tot het macro-economische aspect kunnen gerekend worden de opbrengst voor de schatkist zoals in tabel 1 is vermeld en de afdrachten aan kansspelbelasting (zie tabel 2). Het micro-economische aspect wordt voornamelijk aangegeven door het in tabel 3 vermelde inkomen van de lotenverkopers en voorts door de ambtelijke salarissen van de mede-

werkers op het hoofdkantoor, door de maandelijkse drukkosten voor loten, die zich echter richten op de Staatsdrukkerij en -Uitgeverij, en door de publicitaire uitgaven die zich richten op advertentiemediën. De ambtelijke salarissen van de Directie Staatsloterij en de publicitaire uitgaven zijn verantwoord in het begrotingshoofdstuk van het Ministerie van Financiën (hoofdstuk IX b). De publicitaire uitgaven belopen thans een bedrag van ongeveer f. 2,5 mln. per jaar.

Ten aanzien van tabel 2 kan worden vermeld dat de kansspelbelasting wordt geheven van prijzen van meer dan f. 1.000. Het percentage kansspelbelasting bedroeg tot en met 1972 15, waarna het verhoogd werd tot 25. De Staatsloterij kent nogal veel prijzen van f. 1.000 en minder. Het jaarlijkse bedrag dat aan prijzen wordt uitgekeerd is ongeveer f. 350 mln.

Tabel 2. Afdracht aan kansspelbelasting in gld. over de jaren 1964 t/m 1982

Jaar	Bedrag	Jaar	Bedrag
1964	1.542.063	1973	15.682.586
1965	1.349.010	1974	21.126.837
1966	1.744.410	1975	19.698.087
1967	2.104.921	1976	21.004.629
1968	2.843.750	1977	19.473.337
1969	3.813.240	1978	19.439.583
1970	4.334.610	1979	19.807.833
1971	5.344.860	1980	20.262.833
1972	6.626.910	1981	22.127.750
		1982	20.092.000

Tabel 3. Het gemiddelde aantal verkopers, de gemiddelde omzetten en gemiddelde bruto inkomens per groep over de jaren 1970 t/m 1982, bedragen in gld.

Jaar	Aantal verkopers		Gemiddelde omzet		Gemiddelde bruto inkomens	
	collecteurs/ collectrices	debitanten	collecteurs/ collectrices	debitanten	collecteurs/ collectrices	debitanten
1970	408	474	320.040	82.650	20.990	4.680
1971	405	482	382.840	106.885	24.560	5.470
1972	409	504	441.895	139.350	29.800	6.440
1973	396	516	610.495	221.540	32.450	7.991
1974	375	561	796.301	316.455	35.390	10.167
1975	333	575	766.790	313.680	36.120	10.738
1976	304	579	846.895	349.800	39.594	11.842
1977	267	634	808.211	338.165	40.005	11.850
1978	229	696	805.464	346.470	41.578	12.127
1979	208	732	812.873	359.736	42.988	12.631
1980	185	769	866.663	368.956	44.415	13.023
1981	168	795	933.222	405.630	46.792	13.909
1982	149	828	853.367	381.409	46.101	13.879

De toekomstige ontwikkeling van de staatsloterij

Verwachtingen te formuleren voor de toekomstige ontwikkeling van de staatsloterij is geen gemakkelijke opgave. De ervaring leert dat de elasticiteiten van de kansspelmarkt zich moeilijk tot betrouwbare prognoses laten verwerken. Uit de stabilisatie van de omzet van de Staatsloterij in de periode van afvlakking van de inkomensgroei mag worden geconcludeerd dat bij opnieuw aantrekken van de economische groei de omzet de weg verder omhoog zal weten te vinden. Intussen tracht de Staatsloterij uiteraard zijn uitgangspositie zoveel mogelijk te versterken. De vergroting van de kans op een prijs van gemiddeld 1 op 2½ tot 1 op 2 door enkele grote prijzen te verdelen in een groot aantal kleine prijzen past daarin. Meer aandacht voor de verkoop per postgiro en de nieuwe verkoop via de bankgiro zijn voorbeelden van vermoedelijk succesrijke aanpassingen van de verkoopmethode. De verwachting lijkt dan ook gewettigd dat binnenkort de omzet van de Staatsloterij zich blijvend boven de f. 500 mln. per jaar zal bewegen.

L. Rozijn
J. H. Weeda